

UDK: 372.881.111.1

Durdona SAYDAZIMOVA,

PhD, dotsent, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti, Toshkent, O'zbekiston

E-mail: dsaydazimova44@gmail.com

PhD, dotsent U.Jabbarov taqrizi asosida

DIDACTIC POSSIBILITIES OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE TOOLS IN DEVELOPING THE WRITING SKILLS OF PRE-SERVICE FOREIGN LANGUAGE TEACHERS

Annotation

This article analyses the didactic possibilities of artificial intelligence tools in developing the writing skills of pre-service foreign language teachers. The study is based on a qualitative analytical review of recent research on generative AI, automated written corrective feedback, AI-assisted writing and teacher AI competence. The analysis shows that AI tools can support idea generation, planning, drafting, language-focused feedback, revision, editing and reflective self-assessment when they are integrated into a process-oriented writing pedagogy. At the same time, the pedagogical value of AI depends on learner agency, critical evaluation of generated output, academic integrity, data awareness and teacher mediation.

Key words: Artificial intelligence, generative AI, pre-service foreign language teacher, writing skills, AI-assisted writing, written corrective feedback, process writing, feedback literacy, AI literacy, academic integrity.

ДИДАКТИЧЕСКИЕ ВОЗМОЖНОСТИ СРЕДСТВ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В РАЗВИТИИ НАВЫКОВ ПИСЬМА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

Аннотация

В статье анализируются дидактические возможности средств искусственного интеллекта в развитии навыков письма будущих учителей иностранного языка. Исследование основано на качественном аналитическом обзоре современных работ по генеративному искусственному интеллекту, автоматизированной письменной корректирующей обратной связи, AI-assisted writing и компетентности педагогов в области ИИ. Показано, что при процессуально ориентированной организации обучения средства ИИ могут поддерживать генерирование идей, планирование, создание черновика, языковую обратную связь, редактирование, переработку текста и рефлексивную самооценку. Вместе с тем педагогический эффект зависит от самостоятельности обучающегося, критической проверки сгенерированного содержания, соблюдения академической добросовестности и педагогического сопровождения.

Ключевые слова: Искусственный интеллект, генеративный ИИ, будущий учитель иностранного языка, навыки письма, письменная речь, автоматизированная обратная связь, процессуальное письмо, AI-грамотность, академическая добросовестность.

BO'LAJAK CHET TIL O'QITUVCHILARINING YOZUV KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHDA SUN'IY INTELEKT VOSITALARINING DIDAKTIK IMKONIYATLARI

Annotatsiya

Mazkur maqolada bo'lajak chet til o'qituvchilarining yozuv ko'nikmalarini rivojlantirishda sun'iy intellekt vositalarining didaktik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Tadqiqot generativ sun'iy intellekt, avtomatlashtirilgan yozma tuzatish fikr-mulohazasi, AI-assisted writing hamda o'qituvchining AI kompetensiyasiga doir zamonaviy ilmiy manbalarning sifatli tahliliy sharhiga asoslangan. Tahlil natijasida sun'iy intellekt vositalari jarayonli yozuv yondashuvi doirasida g'oya yaratish, rejalashtirish, dastlabki matnni tayyorlash, tilga oid fikr-mulohaza olish, qayta ishlash, tahrirlash va refleksiv o'zini baholashni qo'llab-quvvatlashi aniqlashtirildi. Bunda ta'lim samaradorligi talabaning mualliflik pozitsiyasi, AI javoblarini tanqidiy tekshirishi, akademik halollik va o'qituvchi mediatsiyasiga bog'liq.

Kalit so'zlar: Sun'iy intellekt, generativ sun'iy intellekt, bo'lajak chet til o'qituvchisi, yozuv ko'nikmalari, AI-assisted writing, yozma fikr-mulohaza, jarayonli yozuv, feedback literacy, AI savodxonligi, akademik halollik.

Kirish. Raqamli transformatsiya va generativ sun'iy intellektning tez rivojlanishi xorijiy til ta'limida yozuvni o'rgatishning maqsadi, mazmuni va baholash mexanizmlarini qayta ko'rib chiqishni talab qilmoqda. Yozuv chet tilini o'rganishda faqat grammatik jihatdan to'g'ri gaplar tuzish emas, balki maqsadga muvofiq mazmun yaratish, fikrlarni mantiqiy tashkil etish, auditoriyani hisobga olish, dalillash, tahrirlash va mualliflik mas'uliyatini namoyon etishni qamrab oladigan murakkab faoliyatdir. Generativ AI vositalari aynan shu jarayonning turli bosqichlariga kirib kelgani sababli ularning didaktik qiymatini "matn yaratib berish" funksiyasi bilan cheklash ilmiy jihatdan yetarli emas.

UNESCOning o'qituvchilar uchun AI kompetensiyalari doirasi inson markazidagi yondashuv, AI etikasi, AI asoslari va ilovalari, AI pedagogikasi hamda kasbiy rivojlanish uchun AIdan foydalanishni besh asosiy yo'nalish sifatida belgilaydi [2]. Shu sababli bo'lajak chet til o'qituvchisining yozuv ko'nikmasini AI vositalari yordamida rivojlantirish ikki tomonlama natijaga xizmat qilishi mumkin: birinchidan, talabaning ingliz tilida yozish faoliyatini takomillashtirish; ikkinchidan, kelajakdagi pedagog sifatida AI bilan ishlashning didaktik va etik tamoyillarini amaliy faoliyatda egallash.

Tadqiqotning maqsadi – bo'lajak chet til o'qituvchilarining yozuv ko'nikmalarini rivojlantirishda sun'iy

intellekt vositalarining didaktik imkoniyatlarini aniqlashtirish, ularni yozuv jarayonining bosqichlari bilan muvofiqlashtirish hamda pedagogik jihatdan boshqariladigan AI-assisted writing siklini taklif etish. Maqsaddan kelib chiqib, quyidagi vazifalar belgilandi: zamonaviy tadqiqotlardagi asosiy yondashuvlarni tahlil qilish; AI vositalarining yozuv jarayonidagi funksiyalarini tizimlashtirish; imkoniyatlar bilan bir qatorda pedagogik xavf va cheklovlarni aniqlash; bo'lajak o'qituvchilar uchun didaktik sikl va topshiriq tamoyillarini asoslash.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Generativ AI va ikkinchi tilda yozuv bo'yicha tadqiqotlar 2022-yildan keyin keskin faollashdi. Crosthwaite va Sun tomonidan o'tkazilgan scoping review 51 ta indekslangan tadqiqotni qamrab olib, GenAI asosidagi yozma fikr-mulohaza umumiy feedback, yozma tuzatish feedbacki, avtomatlashtirilgan yozuvni baholash va ularning kombinatsiyasi shaklida o'rganilayotganini ko'rsatadi [3]. 2026-yilda e'lon qilingan boshqa tizimli sharh 2023–2025-yillardagi 79 ta empirik ishni tahlil qilib, GenAIdan foydalanish ayniqsa feedback, qayta ko'rib chiqish va polishing bosqichlarida ko'proq jamlanganini, erta bosqichlar va nashr etish bosqichi esa nisbatan kam o'rganilganini aniqlagan [4]. Bu holat AI integratsiyasini butun yozuv sikliga muvozanatli joylashtirish zaruratini ko'rsatadi.

Yan va Zhangning L2 yozuvchilarining ChatGPT taqdim etgan avtomatlashtirilgan yozma tuzatish feedbackiga munosabatini o'rgangan mixed-method multiple case tadqiqoti GenAI feedbackini qabul qilish bir xil kechmasligini, talabning kognitiv, affektiv va xulqiy ishtiroki muhimligini ko'rsatadi [5]. Demak, AI tomonidan xato ko'rsatilishi o'z-o'zidan o'rganish natijasiga teng emas; talaba feedbackni tushinishi, baholashi va keyingi matnida ongli qo'llashi kerak. Shu nuqtai nazardan feedback literacy yozuv metodikasining markaziy komponentiga aylanadi.

Shu bilan birga, mavjud adabiyotlarda ehtiyotkorlikni talab qiluvchi jihatlar ham aniq. 2026-yildagi LLM-generated feedback bo'yicha scoping review 185 ta empirik tadqiqotni xaritalab, sirtqi til xatolarida LLM feedbacki o'qituvchi feedbackiga yaqin bo'lishi mumkinligini, biroq mazmun va argumentatsiya darajasidagi feedback nisbatan zaifroq ekanini, learner uptake esa kamroq o'lchanayotganini ko'rsatadi [9]. Shuningdek, AI–o'qituvchi gibrid modellari istiqbolli bo'lsa-da, ular hali yetarlicha o'rganilmagan. Demak, didaktik model AI feedbackini yakuniy hukm emas, tekshiriladigan va

1-jadval

Sun'iy intellekt vositalarining yozuv jarayonidagi didaktik funksiyalari

Yozuv bosqichi	AI funksiyasi	Rivojlantiriladigan ko'nikma	Pedagogik nazorat
Pre-writing	G'oya, savol, reja variantlarini taklif qilish	Maqsadni aniqlash, brainstorming, mantiqiy rejalash	AI variantlarini tanlash va asoslash
Drafting	Til birliklari yoki ifoda variantlarini ko'rsatish	Leksik-grammatik aniqlik, matn yaratish	Dastlabki mualliflik matnini saqlash
Feedback	Rubrika asosida savol va izoh berish	Xatoni anglash, feedback literacy	Feedbackni tekshirish, qabul/rad etishni izohlash
Revision	Muqobil qayta tuzish variantlarini taklif qilish	Koherensiya, argumentatsiya, qayta ishlash	Har bir muhim o'zgarish sababini yozish
Editing	Til, uslub va mexanik xatolarni ko'rsatish	Aniqlik, uslub, proofreading	AI tuzatishini ko'r-ko'rona qabul qilmaslik
Reflection	Versiyalarni qiyoslash uchun savollar yaratish	Metakognitsiya, o'zini baholash	AI hissasini deklaratsiya qilish va manbani tekshirish

Manba: muallif tomonidan [2–10] manbalar tahlili asosida ishlab chiqilgan.

Birinchi yo'nalish – kognitiv skaffolding. Yozuvning boshlang'ich bosqichida talaba mavzuni toraytirish, auditoriya va kommunikativ maqsadni aniqlash, dalillar ketma-ketligini rejalashtirishda qiyinchilikka duch kelishi mumkin. Generativ AI bu bosqichda tayyor esse yozuvchi emas, balki fikrlashni faollashtiruvchi savollar generatori sifatida qo'llansa, talabani mualliflik agentligi saqlanadi. Masalan, “Menga esse yoz” tipidagi prompt o'rniga “Ushbu tezisga qarshi uchta savol tuz; men ularga o'z dalillarim bilan javob beraman” kabi

o'qituvchi/peer feedbacki bilan muvofiqlashtiriladigan resurs sifatida joylashtirishi kerak.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur maqola nazariy-analitik xarakterga ega bo'lib, unda sifatli adabiyotlar tahlili, qiyosiy tahlil, pedagogik kategoriyalash va didaktik modellashirish usullaridan foydalanildi. Manbalar generativ AI, L2/EFL writing, automated written corrective feedback, AI-assisted writing, AI literacy va teacher education kalit tushunchalari kesishmasida tanlandi. Tahlilda 2023–2026-yillarda chop etilgan yangi empirik va sharh tadqiqotlariga ustuvorlik berildi; shu bilan birga, UNESCOning ta'limda generativ AI va o'qituvchi AI kompetensiyalariga oid normativ-metodik hujjatlarini konseptual asos sifatida qo'llanildi.

Tahlil birligi sifatida AI vositasining nomi emas, uning yozuv faoliyatida bajaradigan didaktik funksiyasi olindi. Bu qaror texnologiyalar tez yangilanadigan sharoitda metodik modelni alohida platformaga bog'lab qo'yimaslik imkonini beradi. Manbalardagi imkoniyatlar va cheklovlar yozuv jarayonining besh funksional sohasi bo'yicha kodlandi: 1) g'oya va rejalashtirish; 2) dastlabki matn yaratish; 3) feedback olish va tushunish; 4) qayta ishlash va tahrirlash; 5) refleksiya, verifikatsiya va mualliflik mas'uliyati. Ushbu kategoriyalar asosida bo'lajak chet til o'qituvchilari uchun pedagogik boshqariladigan AI-assisted writing sikli ishlab chiqildi.

Maqolada eksperimental samaradorlikka doir yangi statistik da'volar keltirilmaydi. “Natijalar” qismi mavjud empirik tadqiqotlar va tizimli sharhlardan olingan dalillarni didaktik jihatdan sintez qilish natijasidir. Shu tariqa maqolaning ilmiy hissassi mavjud texnologiyalar ro'yxatini berishda emas, balki ularning funksiyalarini yozuv pedagogikasi va bo'lajak o'qituvchi kompetensiyasi bilan bog'laydigan didaktik tizimlashtirishda namoyon bo'ladi.

Tahlil va natijalar. Tahlil natijasida sun'iy intellekt vositalarining bo'lajak chet til o'qituvchilarining yozuv ko'nikmalarini rivojlantirishdagi didaktik imkoniyatlarini oltita o'zaro bog'liq yo'nalishda ko'rish mumkinligi aniqlandi: kognitiv skaffolding, lingvistik skaffolding, tezkor va iterativ feedback, differensiallashtirish, metakognitiv refleksiya hamda kasbiy AI savodxonligini shakllantirish. Bularning har biri mustaqil “afzallik” emas; ular faqat aniq o'quv maqsadi, topshiriq dizayni, verifikatsiya talabi va o'qituvchi mediatsiyasi bilan birga didaktik qiymat kasb etadi.

topshiriq talabani kognitiv ishtirokini oshirishga xizmat qiladi.

Ikkinchi yo'nalish – lingvistik skaffolding. AI vositalari grammatik shakl, leksik tanlov, kollokatsiya, registr va gap tuzilishiga doir variantlarni tez taqdim eta oladi. Biroq L2 yozuv bo'yicha yangi sharhlar sirtqi xatolar bo'yicha AI feedbacki kuchliroq, mazmun va argumentatsiyada esa cheklovlar mavjudligini ko'rsatmoqda [9]. Shuning uchun “to'g'ri variantni ber” topshirig'idan ko'ra “xatoni belgila,

sababini tushuntir, lekin gapni men uchun qayta yozma” kabi pedagogik promptlar o'rganish maqsadiga ko'proq mos keladi.

Uchinchi yo'nalish – iterativ feedback. An'anaviy yozuv darsida o'qituvchi barcha talabaga har bir draft bo'yicha ko'p martalik individual izoh bera olmasligi mumkin. AI vositasi esa draft-feedback-revision siklini tezlashtirishi mumkin. Zhang ChatGPTni automated written corrective feedback vositasi sifatida L2 writing darsiga integratsiya qilish imkoniyatlarini ko'rib chiqib, tezkor va keng qamrovli feedbackning salohiyatini qayd etadi, lekin uni pedagogik boshqaruv bilan bog'lash zarurligini ham ko'rsatadi [11]. Yan va Zhang tadqiqoti esa talabaning feedback bilan real ishlashi – uni o'qishi, tushunishi va qo'llashi – markaziy ahamiyatga ega ekanini ko'rsatadi [5].

Taklif etilayotgan AI-assisted writing didaktik sikli.

Adabiyotlar tahlili va yuqoridagi didaktik funksiyalar asosida bo'lajak chet til o'qituvchilari uchun besh bosqichli sikl taklif etiladi. Birinchi bosqich – vazifa va mezonni anglash:

1-chizma. Bo'lajak chet til o'qituvchisi uchun AI-assisted writing didaktik sikli

1. Vazifa va mezon	2. Mustaqil draft	3. Maqsadli AI feedback	4. Tanqidiy revision	5. Refleksiya va verifikatsiya
--------------------	-------------------	-------------------------	----------------------	--------------------------------

Manba: muallif ishlanmasi.

Taklif etilgan siklning asosiy farqi AI bilan muloqotni yozuv jarayonining o'zi bilan tenglashtirmasligidadir. AI uchinchi bosqichda maqsadli ravishda kiradi, lekin undan oldin talabaning mustaqil kognitiv va matn yaratish faoliyati mavjud. Shuningdek, AI bergan feedback yakuniy javob sifatida emas, to'rtinchi bosqichdagi tanqidiy qaror uchun xom ashyo sifatida ko'riladi. Beshinchi bosqich esa natijani faqat til xatolari bilan emas, mualliflik, dalil, manba, etik foydalanish va refleksiya mezonlari bilan yakunlaydi.

Didaktik imkoniyatlarni amalga oshirishda uchta chegarani aniq belgilash zarur. Birinchisi, mualliflik chegarasi: AI talabaning o'rniga mazmuniy pozitsiya va yakuniy matnni ishlab bermasligi kerak. Ikkinchisi, epistemik chegara: AI yaratgan fakt, iqtibos va bibliografik ma'lumot mustaqil manba sifatida qabul qilinmaydi, ular tekshiriladi. Uchinchisi, pedagogik chegara: AI feedbacki o'qituvchining professional hukmini butunlay almashirmaydi. Ayniqsa mazmun, argumentatsiya, janrga moslik va kasbiy kontekstni baholashda o'qituvchi mediatsiyasi muhim bo'lib qoladi.

Xulosa va takliflar. Tahlil sun'iy intellekt vositalarining bo'lajak chet til o'qituvchilarining yozuv ko'nikmalarini rivojlantirishdagi didaktik salohiyati birgina matn generatsiyasi bilan cheklanmasligini ko'rsatdi. Ular g'oya va rejalashtirishni qo'llab-quvvatlash, tilga oid skaffolding, tezkor va iterativ feedback, differensiallashtirish, qayta ishlash, metakognitiv refleksiya va kasbiy AI savodxonligini rivojlantirish uchun qo'llanishi mumkin. Biroq bu

talaba janr, auditoriya, kommunikativ maqsad va baholash rubrikasini aniqlaydi. Ikkinchi bosqich – mustaqil dastlabki ishlab chiqish: talaba AI yordamisiz g'oya xaritasi yoki birinchi draftni yaratadi. Bu bosqich mualliflik izi va real boshlang'ich imkoniyatni ko'rish uchun zarur.

Uchinchi bosqich – maqsadli AI muloqoti. Talaba umumiy “improve my text” buyrug'i o'rniga aniq o'quv maqsadiga yo'naltirilgan promptdan foydalanadi: masalan, “tezis va dalillar orasidagi mantiqiy uzilishlarni savol shaklida ko'rsat” yoki “CEFR B2 darajasida akademik registrga mos kelmaydigan beshta birlikni belgilab, sababini tushuntir”.

To'rtinchi bosqich – tanqidiy qayta ishlash: talaba AI takliflarini qabul qiladi, o'zgartiradi yoki rad etadi va muhim qarorlarini izohlaydi. Beshinchi bosqich – refleksiya va verifikatsiya: faktlar va manbalar tekshiriladi, yakuniy matn rubrika asosida o'zini baholashdan o'tkaziladi, AI hissasi belgilangan akademik qoidalarga muvofiq qayd etiladi.

imkoniyatlarning pedagogik natijaga aylanishi talabaning faol mualliflik pozitsiyasi, feedbackni tanqidiy qayta ishlashi, fakt va manbalarni verifikatsiya qilishi, akademik halollikka rioya etishi hamda o'qituvchi mediatsiyasi bilan belgilanadi.

Maqolada taklif etilgan besh bosqichli didaktik sikl – vazifa va mezonni anglash, mustaqil draft, maqsadli AI muloqoti, tanqidiy revision, refleksiya va verifikatsiya – AI vositasini tayyor mahsulot beruvchi “muallif” emas, yozuv jarayonini qo'llab-quvvatlovchi vosita sifatida joylashtiradi. Ushbu siklning metodik afzalligi AI yordamidan oldin mustaqil fikrlash va draft yaratishni, AI yordamidan keyin esa tanqidiy qaror, tekshiruv va refleksiyani majburiy komponentga aylantirishidadir.

Amaliy jihatdan quyidagilar tavsiya etiladi: yozuv kurslarida AI foydalanish chegaralarini topshiriq darajasida aniq belgilash; “tayyor matn yaratish” promptlaridan ko'ra diagnostik va sokratik promptlardan foydalanish; yakuniy matn bilan birga process log yoki revision commentary talab qilish; baholash rubrikalariga feedback uptake, revision quality, source verification va responsible AI use mezonlarini kiritish; AI, peer va o'qituvchi feedbackini gibrid modelda muvofiqlashtirish. Kelgusidagi empirik tadqiqotlarda ushbu siklning bo'lajak chet til o'qituvchilarining yozuv sifati, mustaqilligi, feedback literacy va AI savodxonligiga ta'sirini eksperimental va longitudinal dizaynlar orqali tekshirish maqsadga muvofiq.

ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. Sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy qilish yangi bosqichga olib chiqiladi. 21.10.2025. president.uz.
2. Miao F., Cukurova M. AI competency framework for teachers. Paris: UNESCO, 2024. 52 p. DOI: 10.54675/ZJTE2084.
3. Crosthwaite P., Sun S. Generative AI and L2 Written Feedback Studies: A Scoping Review. RELC Journal. First published online 22 October 2025. DOI: 10.1177/00336882251386530.
4. The influence of GenAI on second language writing instruction: A systematic review. System. 2026. Vol. 140. Article 104081. DOI: 10.1016/j.system.2026.104081.
5. Yan D., Zhang S. L2 writer engagement with automated written corrective feedback provided by ChatGPT: A mixed-method multiple case study. Humanities and Social Sciences Communications. 2024. Vol. 11. Article 1086. DOI: 10.1057/s41599-024-03543-y.
6. Wang C. Exploring Students' Generative AI-Assisted Writing Processes: Perceptions and Experiences from Native and Nonnative English Speakers. Technology, Knowledge and Learning. 2025. Vol. 30. P. 1825–1846. DOI: 10.1007/s10758-024-09744-3.
7. Moussa A., Belhiah H. Beyond Syntax: Exploring Moroccan Undergraduate EFL Learners' Engagement with AI-Assisted Writing. Arab World English Journal, Special Issue on ChatGPT. 2024. P. 138–155. DOI: 10.24093/awej/ChatGPT.9.

8. Effects of an AI-supported approach to peer feedback on university EFL students' feedback quality and writing ability. *The Internet and Higher Education*. 2024. Vol. 63. Article 100962. DOI: 10.1016/j.iheduc.2024.100962.
9. LLM-Generated Feedback in L2 Writing: A Scoping Review. *Education Sciences*. 2026. Vol. 16, No. 8. Article 1196.
10. UNESCO. Guidance for generative AI in education and research. Paris: UNESCO, 2023.
11. Zhang Y. Incorporating ChatGPT as an automated written corrective feedback tool into L2 writing class. *Journal of Language Teaching*. 2024. DOI: 10.54475/jlt.2024.024.
12. Amani N., Bisriyah M. University Students' Perceptions of AI-Assisted Writing Tools in Supporting Self-Regulated Writing Practices. *Indonesian Journal of English Language Teaching and Applied Linguistics*. 2025. Vol. 10, No. 1. DOI: 10.21093/ijeltal.v10i1.1942.
13. Suryanto S., Islami N., Alsolami T., Shinjee B. AI-assisted writing in EFL education: Students' experiences with QuillBot. *Teaching English as a Foreign Language Journal*. 2026. Vol. 5, No. 1. DOI: 10.12928/tefl.v5i1.2120.
14. Leveraging ChatGPT for Second Language Writing Feedback and Assessment. *International Journal of Computer-Assisted Language Learning and Teaching*. 2024. Vol. 14, No. 1. DOI: 10.4018/IJCALLT.360382.
15. Luy D.T.T., Trang L.T. Assessing L2 Student Writing in the AI Era: A Systematic Review on Challenges and Best Practices. *International Journal of TESOL & Education*. 2026. DOI: 10.54855/ijte.26615.